

ПРО НАПІВГРУПУ ЕНДОМОРФІЗМІВ НАПІВГРУПИ $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ З ДВОЕЛЕМЕНТНОЮ СІМ'ЄЮ $\mathcal{F}^2$ ІНДУКТИВНИХ НЕПОРОЖНІХ ПІДМНОЖИН ω

Олег Гутік, Марко Серівка

АНОТАЦІЯ. Ми досліджуємо моноїд $\overline{\text{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ усіх ендоморфізмів біциклічного розширення $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ з двоелементною сім'єю $\mathcal{F}^2$ індуктивних непорожніх підмножин ω . Знайдено підмоноїд $\langle \varpi \rangle^1$ у напівгрупі $\overline{\text{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ такий, що кожен елемент напівгрупи $\overline{\text{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ однозначно зображається у вигляді добутку моноїдального ендоморфізму напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ та елемента з $\langle \varpi \rangle^1$.

УДК 512.53

Ключові слова та фрази: Інверсна напівгрупа, біциклічний моноїд, ендоморфізм, біциклічне розширення.

Oleg Gutik, Marko Serivka, On the semigroup of endomorphisms of the semigroup $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ with the two-element family $\mathcal{F}^2$ of inductive nonempty subsets of ω .

We study the semigroup $\overline{\text{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ of all endomorphisms of the bicyclic extension $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ with the two-element family $\mathcal{F}^2$ of inductive nonempty subsets of ω . The submonoid $\langle \varpi \rangle^1$ of $\overline{\text{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ with the property that every element of the semigroup $\overline{\text{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ has the unique representation as the product of the monoid endomorphism of $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ and the element of $\langle \varpi \rangle^1$ is constructed.

1. ВСТУП

У цій праці ми користуємося термінологією з монографій [9, 10, 19, 21]. Надалі у тексті множину невід'ємних цілих чисел позначатимемо через ω . Для довільного числа $k \in \omega$ позначимо $[k] = \{i \in \omega : i \geq k\}$.

Нехай $\mathcal{P}(\omega)$ — сім'я усіх підмножин ω . Для довільних $F \in \mathcal{P}(\omega)$ і $n, m \in \omega$ прийmemo

$$n - m + F = \{n - m + k : k \in F\}, \quad \text{якщо } F \neq \emptyset$$

і $n - m + F = \emptyset$, якщо $F = \emptyset$. Будемо говорити, що непорожня підсім'я $\mathcal{F} \subseteq \mathcal{P}(\omega)$ є ω -замкненою, якщо $F_1 \cap (-n + F_2) \in \mathcal{F}$ для довільних $n \in \omega$ та $F_1, F_2 \in \mathcal{F}$.

Підмножина A в ω називається *індуктивною*, якщо з $i \in A$ випливає, що $i + 1 \in A$. Очевидно, що $\emptyset$ — індуктивна підмножина в ω .

Зауваження 1. (1) За лемою 6 з [2] непорожня множина $F \subseteq \omega$ є індуктивною в ω тоді і лише тоді, коли $(-1 + F) \cap F = F$.

(2) Оскільки множина ω зі звичайним порядком є цілком впорядкованою, то для кожної непорожньої індуктивної підмножини F у ω існує невід'ємне ціле число $n_F \in \omega$ таке, що $[n_F] = F$.

(3) З (2) випливає, що перетин довільної скінченної кількості непорожніх індуктивних підмножин у ω є непорожньою індуктивною підмножиною в ω .

Надалі через $E(S)$ позначатимемо множину ідемпотентів напівгрупи S . Напівгрупа ідемпотентів називається *в'язкою*.

Якщо S — напівгрупа, то на $E(S)$ визначено частковий порядок: $e \preceq f$ тоді і лише тоді, коли $ef = fe = e$. Так означений частковий порядок на $E(S)$ називається *природним*.

Date: 24 червня 2025 р.

2020 *Mathematics Subject Classification.* 20M10, 20M15, 20M18.

Key words and phrases. Inverse semigroup, bicyclic monoid, endomorphism, bicyclic extension.

Напівгрупа S називається *інверсною*, якщо для довільного елемента $s \in S$ існує єдиний елемент $s^{-1} \in S$ такий, що $ss^{-1}s = s$ і $s^{-1}ss^{-1} = s^{-1}$ [1]. В інверсній напівгрупі S вище означений елемент s^{-1} називається *інверсним до s* .

Означимо відношення $\preceq$ на інверсній напівгрупі S так: $s \preceq t$ тоді і лише тоді, коли $s = te$, для деякого ідемпотента $e \in S$. Так означений частковий порядок називається *природним частковим порядком* на інверсній напівгрупі S [1]. Очевидно, що звуження природного часткового порядку $\preceq$ на інверсній напівгрупі S на її в'язку $E(S)$ є природним частковим порядком на $E(S)$.

Якщо S — напівгрупа, то кожен гомоморфізм (ізоморфізм) з S у S називається *ендоморфізмом* (автоморфізмом) напівгрупи S . Добре відомо, що множина всіх ендоморфізмів фіксованої напівгрупи S (автоморфізмів) стосовно операції композиції відображень є моноїдом (групою). Надалі через $(s)\varepsilon$ і $(A)\varepsilon$ будемо позначати образ елемента s і підмножини A напівгрупи S , відповідно, стосовно ендоморфізму $\varepsilon: S \rightarrow S$. Ендоморфізм ε напівгрупи S називається *анулюючим*, якщо існує елемент $x \in S$ такий, що $(s)\varepsilon = x$ для всіх $s \in S$. Очевидно, якщо ε — анулюючий ендоморфізм напівгрупи S , то образ $(S)\varepsilon = x$ є ідемпотентом у S .

Нагадаємо (див. [9, §1.12]), що *біциклічною напівгрупою* (або *біциклічним моноїдом*) $\mathcal{C}(p, q)$ називається напівгрупа з одиницею, породжена двоелементною множиною $\{p, q\}$ і визначена одним співвідношенням $pq = 1$. Біциклічна напівгрупа відіграє важливу роль у теорії напівгруп. Так, зокрема, класична теорема О. Андерсена [7] стверджує, що (0-)проста напівгрупа з (ненульовим) ідемпотентом є цілком (0-)простою тоді і лише тоді, коли вона не містить ізоморфну копію біциклічної напівгрупи. Різні розширення та узагальнення біциклічного моноїда вводилися раніше багатьма авторами [11–13, 15, 24]. Такими, зокрема, є конструкції Брука та Брука–Рейлі занурення напівгруп у прості та описання інверсних біпростих і 0-біпростих ω -напівгруп [8, 22, 23].

Зауваження 2. Легко бачити, що біциклічний моноїд $\mathcal{C}(p, q)$ ізоморфний напівгрупі, заданій на множині $\mathbf{B}_\omega = \omega \times \omega$ з напівгруповою операцією

$$(i_1, j_1) \cdot (i_2, j_2) = (i_1 + i_2 - \min\{j_1, i_2\}, j_1 + j_2 - \min\{j_1, i_2\}) = \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2), & \text{якщо } j_1 \leq i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2), & \text{якщо } j_1 \geq i_2. \end{cases}$$

Надалі ми будемо ототожнювати біциклічний моноїд $\mathcal{C}(p, q)$ з напівгрупою $\mathbf{B}_\omega$.

У праці [2] введено алгебраїчні розширення $\mathbf{B}_\omega^\mathcal{F}$ біциклічного моноїда для довільної ω -замкненої сім'ї $\mathcal{F}$ підмножин в ω , які узагальнюють біциклічний моноїд, зліченну напівгрупу матричних одиниць і деякі інші комбінаторні інверсні напівгрупи.

Нагадаємо цю конструкцію. Нехай $\mathbf{B}_\omega$ — біциклічний моноїд і $\mathcal{F}$ — непорожня ω -замкнена підсім'я в $\mathcal{P}(\omega)$. На множині $\mathbf{B}_\omega \times \mathcal{F}$ означимо бінарну операцію “ $\cdot$ ” формулою

$$(1) \quad (i_1, j_1, F_1) \cdot (i_2, j_2, F_2) = \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, (j_1 - i_2 + F_1) \cap F_2), & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1, j_2, F_1 \cap F_2), & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, F_1 \cap (i_2 - j_1 + F_2)), & \text{якщо } j_1 > i_2. \end{cases}$$

У [2] доведено, якщо сім'я $\mathcal{F} \subseteq \mathcal{P}(\omega)$ є ω -замкненою, то $(\mathbf{B}_\omega \times \mathcal{F}, \cdot)$ є напівгрупою, а також, що $\mathbf{B}_\omega^\mathcal{F}$ є комбінаторною інверсною напівгрупою, і описано відношення Гріна, частковий природний порядок на напівгрупі $\mathbf{B}_\omega^\mathcal{F}$ та її множину ідемпотентів. Крім того, у [2] доведено критерії простоти, 0-простоти, біпростоти та 0-біпростоти напівгрупи $\mathbf{B}_\omega^\mathcal{F}$, і вказано умови, коли $\mathbf{B}_\omega^\mathcal{F}$ містить одиницю, ізоморфна біциклічному моноїду або зліченній напівгрупі матричних одиниць.

Припустимо, що ω -замкнена сім'я $\mathcal{F} \subseteq \mathcal{P}(\omega)$ містить порожню множину $\emptyset$, то з означення напівгрупової операції “ $\cdot$ ” на $\mathbf{B}_\omega \times \mathcal{F}$ випливає, що множина $\mathbf{I} = \{(i, j, \emptyset): i, j \in \omega\}$ є ідеалом у $(\mathbf{B}_\omega \times \mathcal{F}, \cdot)$.

Означення 1 ([2]). Для довільної ω -замкненої сім'ї $\mathcal{F} \subseteq \mathcal{P}(\omega)$ означимо

$$\mathbf{B}_\omega^\mathcal{F} = \begin{cases} (\mathbf{B}_\omega \times \mathcal{F}, \cdot) / \mathbf{I}, & \text{якщо } \emptyset \in \mathcal{F}; \\ (\mathbf{B}_\omega \times \mathcal{F}, \cdot), & \text{якщо } \emptyset \notin \mathcal{F}. \end{cases}$$

У [14, 20] досліджено алгебраїчну структуру напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}}$ у випадку, коли ω -замкнена сім'я $\mathcal{F}$ складається з атомарних підмножин (одноточкових підмножин і порожньої множини) в ω . Зокрема доведено, що за виконання таких умов на сім'ю $\mathcal{F}$ напівгрупа $B_\omega^{\mathcal{F}}$ ізоморфна піднапівгрупі розширення Брандта напівгратки $(\omega, \min)$.

Із зауваження 1(3) випливає, якщо сім'я $\mathcal{F}_0$ складається з індуктивних в ω підмножин і містить порожню множину $\emptyset$ як елемент, то для сім'ї $\mathcal{F} = \mathcal{F}_0 \setminus \{\emptyset\}$ множина $B_\omega^{\mathcal{F}}$ з індукованою напівгрупповою операцією з $B_\omega^{\mathcal{F}_0}$ є піднапівгруппою в $B_\omega^{\mathcal{F}_0}$.

У [3] досліджуються групові конгруєнції на напівгрупі $B_\omega^{\mathcal{F}}$ та її гомоморфні ретракти у випадку, коли $\mathcal{F}$ — ω -замкнена сім'я з індуктивних непорожніх підмножин в ω . Доведено, що конгруєнція $\mathfrak{C}$ на $B_\omega^{\mathcal{F}}$ є груповою, тоді і лише тоді, коли звуження конгруєнції $\mathfrak{C}$ на піднапівгруппу в $B_\omega^{\mathcal{F}}$, яка ізоморфна біциклічній напівгрупі, не є відношенням рівності. Також, у [3] описано всі нетривіальні гомоморфні ретракти й ізоморфізми напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}}$.

Ендоморфізми біциклічного моноїда та розширеної біциклічної напівгрупи описані в [6], і отримані результати поширено на біциклічні розширення лінійно впорядкованих архімедових напівгруп у [5].

Надалі скрізь в тексті ми вважаємо, що ω -замкнена сім'я $\mathcal{F}$ складається лише з індуктивних непорожніх підмножин у ω . У [4] доведено, що ін'єктивний ендоморфізм ε напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}}$ є то-тожним відображенням тоді і тільки тоді, коли ε має три різні нерухомі точки, що еквівалентно існуванню неїдемпотентного елемента $(i, j, [p]) \in B_\omega^{\mathcal{F}}$ такого, що $(i, j, [p])\varepsilon = (i, j, [p])$.

У [16] досліджено ін'єктивні ендоморфізми напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ з двоелементною сім'єю $\mathcal{F}^2$ індуктивних непорожніх підмножин у ω . Описано елементи напівгрупи $\mathbf{End}_*(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ усіх ін'єктивних моноїдальних ендоморфізмів, тобто які зберігають одиницю моноїда $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$, і доведено, що відношення Гріна $\mathcal{R}$, $\mathcal{L}$, $\mathcal{H}$, $\mathcal{D}$ і $\mathcal{J}$ на напівгрупі $\mathbf{End}_*(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ збігаються з відношенням рівності. У [17, 18] досліджено структуру напівгрупи $\mathbf{End}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ усіх моноїдальних ендоморфізмів напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$, напівгруппову операцію та відношення Гріна на напівгрупі $\mathbf{End}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$.

У цій праці ми досліджуємо немоноїдальні ендоморфізми (тобто такі, що не зберігають одиницю) напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ з двоелементною сім'єю $\mathcal{F}^2$ індуктивних непорожніх підмножин у ω . Надалі через $\overline{\mathbf{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ позначатимемо моноїд усіх ендоморфізмів напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$. Знайдено підмоноїд $\langle \varpi \rangle^1$ у $\overline{\mathbf{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ такий, що кожен елемент напівгрупи $\overline{\mathbf{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ однозначно зображається у вигляді добутку моноїдального ендоморфізму напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ та елемента з $\langle \varpi \rangle^1$.

За твердженням 1 з [2], не зменшуючи загальності, надалі в цьому тексті можемо вважати, що двоелементна сім'я $\mathcal{F}^2$ збігається з $\{[0], [1]\}$.

2. ПРО ПІДНАПІВГРУПИ В $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ ТА ПОВ'ЯЗАНІ З НИМИ ІН'ЄКТИВНІ ЕНДОМОРФІЗМИ

Для довільного $p \in \{0, 1\}$ позначимо $B_\omega^{\mathcal{F}^2_p} = \{(i, j, [p]) : i, j \in \omega\}$.

Означимо відображення $\varpi : B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ за формулою

$$(i, j, [p])\varpi = \begin{cases} (i, j, [1]), & \text{якщо } p = 0; \\ (i + 1, j + 1, [0]), & \text{якщо } p = 1. \end{cases}$$

Лема 1. Відображення $\varpi : B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ є ін'єктивним ендоморфізмом напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$.

Доведення. За твердженням 3 з [2] для довільного числа $p \in \{0, 1\}$ напівгрупа $B_\omega^{\mathcal{F}^2_p}$ ізоморфна біциклічній напівгрупі. Звідси випливають такі рівності

$$((i_1, j_1, [0]) \cdot (i_2, j_2, [0]))\varpi = (i_1, j_1, [0])\varpi \cdot (i_2, j_2, [0])\varpi$$

i

$$((i_1, j_1, [1]) \cdot (i_2, j_2, [1]))\varpi = (i_1, j_1, [1])\varpi \cdot (i_2, j_2, [1])\varpi$$

для довільних $i_1, j_1, i_2, j_2 \in \omega$, оскільки відображення $\iota: \mathbf{B}_\omega \rightarrow \mathbf{B}_\omega$, $(i, j) \mapsto (i, j)$ — єдиний автоморфізм біциклічного моноїда $\mathbf{B}_\omega$.

Для довільних $i_1, j_1, i_2, j_2 \in \omega$ маємо, що

$$\begin{aligned} ((i_1, j_1, [0]) \cdot (i_2, j_2, [1]))\varpi &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, (j_1 - i_2 + [0]) \cap [1])\varpi, & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1, j_2, [0] \cap [1])\varpi, & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, [0] \cap (i_2 - j_1 + [1]))\varpi, & \text{якщо } j_1 > i_2 \end{cases} = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, [1])\varpi, & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1, j_2, [1])\varpi, & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, [0])\varpi, & \text{якщо } j_1 > i_2 \end{cases} = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 > i_2, \end{cases} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} (i_1, j_1, [0])\varpi \cdot (i_2, j_2, [1])\varpi &= (i_1, j_1, [1]) \cdot (i_2 + 1, j_2 + 1, [0]) = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2 + 1, j_2 + 1, (j_1 - i_2 - 1 + [1]) \cap [0]), & \text{якщо } j_1 < i_2 + 1; \\ (i_1, j_2 + 1, [1] \cap [0]), & \text{якщо } j_1 = i_2 + 1; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, (i_2 + 1 - j_1 + [0]) \cap [1]), & \text{якщо } j_1 > i_2 + 1 \end{cases} = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 < i_2 + 1; \\ (i_1, j_2 + 1, [1]), & \text{якщо } j_1 = i_2 + 1; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 > i_2 + 1 \end{cases} = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 - 1 + j_2 + 1, [1]), & \text{якщо } j_1 = i_2 + 1; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 > i_2 + 1 \end{cases} = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 > i_2 \end{cases} \end{aligned}$$

i

$$\begin{aligned} ((i_1, j_1, [1]) \cdot (i_2, j_2, [0]))\varpi &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, (j_1 - i_2 + [1]) \cap [0])\varpi, & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1, j_2, [1] \cap [0])\varpi, & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, [1] \cap (i_2 - j_1 + [0]))\varpi, & \text{якщо } j_1 > i_2 \end{cases} = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, [0])\varpi, & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1, j_2, [1])\varpi, & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1, j_1 - i_2 + j_2, [1])\varpi, & \text{якщо } j_1 > i_2 \end{cases} = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1 + 1, j_1 - i_2 + j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 > i_2, \end{cases} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} (i_1, j_1, [1])\varpi \cdot (i_2, j_2, [0])\varpi &= (i_1 + 1, j_1 + 1, [0]) \cdot (i_2, j_2, [1]) = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, (j_1 + 1 - i_2 + [0]) \cap [1]), & \text{якщо } j_1 + 1 < i_2; \\ (i_1 + 1, j_2, [0] \cap [1]), & \text{якщо } j_1 + 1 = i_2; \\ (i_1 + 1, j_1 - i_2 + j_2 + 1, [0] \cap (i_2 - j_1 - 1 + [1])), & \text{якщо } j_1 + 1 > i_2 \end{cases} = \\ &= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 + 1 < i_2; \\ (i_1 + 1, j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 + 1 = i_2; \\ (i_1 + 1, j_1 - i_2 + j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 + 1 > i_2 \end{cases} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
&= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 + 1 < i_2; \\ (i_1 + 1 - (j_1 + 1) + i_2, j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 + 1 = i_2; \\ (i_1 + 1, j_1 - i_2 + j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1 + 1, j_1 - i_2 + j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 > i_2 \end{cases} = \\
&= \begin{cases} (i_1 - j_1 + i_2, j_2, [1]), & \text{якщо } j_1 < i_2; \\ (i_1 + 1, j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 = i_2; \\ (i_1 + 1, j_1 - i_2 + j_2 + 1, [0]), & \text{якщо } j_1 > i_2. \end{cases}
\end{aligned}$$

З вище викладених рівностей випливає, що відображення ϖ є ендоморфізмом напівгрупи $B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}$. Ін'єктивність відображення ϖ очевидна. $\square$

Твердження 1. Для довільного натурального числа n виконуються такі рівності

$$\begin{aligned}
(i, j, [0])\varpi^{2n} &= (i + n, j + n, [0]); \\
(i, j, [1])\varpi^{2n} &= (i + n, j + n, [1]); \\
(i, j, [0])\varpi^{2n-1} &= (i + n - 1, j + n - 1, [1]); \\
(i, j, [1])\varpi^{2n-1} &= (i + n, j + n, [0]),
\end{aligned}$$

$i, j \in \omega$.

Доведення. З визначення ендоморфізму $\varpi: B_{\omega}^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}$ випливає, що

$$\begin{aligned}
(i, j, [0])\varpi^2 &= (i, j, [1])\varpi = (i + 1, j + 1, [0]); \\
(i, j, [1])\varpi^2 &= (i + 1, j + 1, [0])\varpi = (i + 1, j + 1, [1]).
\end{aligned}$$

Далі скористаємося індукцією. $\square$

З леми 1 і твердження 1 випливає

Наслідок 1. Для довільного натурального числа n відображення $\varpi^n: B_{\omega}^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}$ є ін'єктивним ендоморфізмом напівгрупи $B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}$.

Означивши $(i, j, [p])\varpi^0 = (i, j, [p])$, отримуємо, що ϖ^0 є одиницею напівгрупи $\overline{\text{End}}(B_{\omega}^{\mathcal{F}^2})$, а отже, $\langle \varpi \rangle = \{\varpi^n: n \in \mathbb{N}\}$ і $\langle \varpi \rangle^1 = \langle \varpi \rangle \cup \{\varpi^0\}$ є циклічною піднапівгрупою та циклічним підмоноїдом моноїда $\overline{\text{End}}(B_{\omega}^{\mathcal{F}^2})$, відповідно.

Для довільних $s \in \omega$ і $p \in \{0, 1\}$ означимо

$$B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}(s, p) = (s, s, [p])B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}(s, s, [p]) = (s, s, [p])B_{\omega}^{\mathcal{F}^2} \cap B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}(s, s, [p]).$$

З визначення напівгрупової операції на $B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}$ випливає, що для довільних $s \in \omega$ і $p \in \{0, 1\}$ множина $B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}(s, p)$ є піднапівгрупою в $B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}$ з одиничним елементом $(s, s, [p])$.

Твердження 2. Для довільного числа $s \in \omega$ виконуються такі рівності

$$B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}(s, 0) = (B_{\omega}^{\mathcal{F}^2})\varpi^{2s} \quad i \quad B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}(s, 1) = (B_{\omega}^{\mathcal{F}^2})\varpi^{2s-1}.$$

Більше того, для довільних $s \in \omega$ і $p \in \{0, 1\}$ напівгрупа $B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}(s, p)$ ізоморфна напівгрупі $B_{\omega}^{\mathcal{F}^2}$.

Доведення. Перша частина твердження випливає з твердження 1. Далі скористаємося наслідком 1. $\square$

3. ЗОБРАЖЕННЯ ЕНДОМОРФІЗМІВ НАПІВГРУПИ $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ КОМПОЗИЦІЄЮ ЇЇ МОНОЇДАЛЬНИХ ЕНДОМОРФІЗМІВ І ЕЛЕМЕНТАМИ НАПІВГРУПИ $\langle \varpi \rangle^1$

Зафіксуємо довільний ендоморфізм ε напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$. За твердженням 1.4.21 [19] і лемою 2 [2] існує ідемпотент $(s, s, [p]) \in B_\omega^{\mathcal{F}^2}$, $s \in \omega$, $p \in \{0, 1\}$, такий, що $(s, s, [p]) = (0, 0, [0])\varepsilon$. Оскільки $(0, 0, [0])$ — одиниця напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$, то $(s, s, [p])$ — одиничний елемент напівгрупи $(B_\omega^{\mathcal{F}^2})\varepsilon$, а отже, образ $(B_\omega^{\mathcal{F}^2})\varepsilon$ є піднапівгрупою в $B_\omega^{\mathcal{F}^2}(s, p)$. За твердженням 2 існує число $n \in \omega$ таке, що $(s, s, [p]) = (0, 0, [0])\varpi^n$. З ін'єктивності ендоморфізму $\varpi^n: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ (наслідок 1) випливає, що композиція $\varepsilon(\varpi^n)^{-1}$ є моноїдальним ендоморфізмом моноїда $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$. Позначимо $\varepsilon_1 = \varepsilon(\varpi^n)^{-1}$. З ін'єктивності ендоморфізму $\varpi^n: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ випливає, що $\varepsilon = \varepsilon_1\varpi^n$. Оскільки часткове відображення $(\varpi^n)^{-1}: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ є ін'єктивним і $(B_\omega^{\mathcal{F}^2}(s, p))(\varpi^n)^{-1} = B_\omega^{\mathcal{F}^2}$, то ендоморфізм ε_1 визначено коректно, і він єдиний.

Отже, доведена така теорема.

Теорема 1. Для довільного ендоморфізму ε напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ існують єдиний моноїдальний ендоморфізм $\varepsilon_1: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ та єдине невід'ємне ціле число n такі, що $\varepsilon = \varepsilon_1\varpi^n$, причому ендоморфізм ε є ін'єктивним (анулюючим) тоді і лише тоді, коли моноїдальний ендоморфізм ε_1 є ін'єктивним (анулюючим).

З теореми 1 випливає

Наслідок 2. $\overline{\text{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2}) = \text{End}(B_\omega^{\mathcal{F}^2}) \cdot \langle \varpi \rangle^1$.

Ін'єктивні моноїдальні ендоморфізми напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ описані в праці [16]. За теоремою 1 з [16] кожен такий ендоморфізм ε є одного з двох типів: або він збігається з перетворенням $\alpha_{k,p}$ моноїда $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$, яке визначається

$$\begin{aligned} (i, j, [0])\alpha_{k,p} &= (ki, kj, [0]), \\ (i, j, [1])\alpha_{k,p} &= (p + ki, p + kj, [1]), \end{aligned}$$

для всіх $i, j \in \omega$, де k — деяке натуральне число і $p \in \{0, \dots, k-1\}$, або він збігається з перетворенням $\beta_{k,p}$ моноїда $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$, яке визначається

$$\begin{aligned} (i, j, [0])\beta_{k,p} &= (ki, kj, [0]), \\ (i, j, [1])\beta_{k,p} &= (p + ki, p + kj, [0]), \end{aligned}$$

для всіх $i, j \in \omega$, де k — деяке натуральне число ≥ 2 і $p \in \{1, \dots, k-1\}$.

Якщо ендоморфізм ε напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ є ін'єктивним відображенням, то з ін'єктивності ендоморфізму $\varpi^n: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ випливає, що $\varepsilon_1 = \varepsilon(\varpi^n)^{-1}$ є моноїдальним ін'єктивним ендоморфізмом моноїда $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$. Отже, виконується така теорема.

Теорема 2. Для довільного ін'єктивного ендоморфізму ε напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ виконується лише одна з таких умов:

- (i) існують єдині невід'ємне ціле число n , натуральне число k і $p \in \{0, \dots, k-1\}$ такі, що $\varepsilon = \alpha_{k,p}\varpi^n$;
- (ii) існують єдині невід'ємне ціле число n , натуральне число $k \geq 2$ і $p \in \{1, \dots, k-1\}$ такі, що $\varepsilon = \beta_{k,p}\varpi^n$.

Очевидно, що для довільної напівгрупи S композиція її двох (моноїдальних) ін'єктивних ендоморфізмів є (моноїдальним) ін'єктивним ендоморфізмом.

Через $\overline{\text{End}}_{\text{inj}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ і $\text{End}_{\text{inj}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ позначимо моноїди усіх ін'єктивних і всіх моноїдальних ін'єктивних ендоморфізмів моноїда $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$. Очевидно, що $\text{End}_{\text{inj}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ — піднапівгрупа в $\overline{\text{End}}_{\text{inj}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ і в $\text{End}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$, а $\overline{\text{End}}_{\text{inj}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ — піднапівгрупа в $\overline{\text{End}}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$.

З теореми 2 випливає

Наслідок 3. $\overline{End}_{inj}(B_\omega^{\mathcal{F}^2}) = End_{inj}(B_\omega^{\mathcal{F}^2}) \cdot \langle \varpi \rangle^1$.

Очевидно, що для довільних $s \in \omega$ і $q \in \{0, 1\}$ відображення $\chi_{s,q}: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$, означене

$$(i, j, [p])\chi_{s,q} = (s, s, [q]),$$

для довільних $i, j \in \omega$ і $p \in \{0, 1\}$, є анулюючим ендоморфізмом напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$. Також, з визначення ендоморфізму $\chi_{s,q}$ випливає, що для довільного ендоморфізму $\varepsilon: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ виконуються рівності

$$(2) \quad \varepsilon\chi_{s,q} = \chi_{s,q} \quad \text{і} \quad \chi_{s,q}\varepsilon = \chi_{s_1,q_1},$$

де числа $s_1 \in \omega$ і $q_1 \in \{0, 1\}$ задовольняють умову $(s, s, [q])\varepsilon = (s_1, s_1, [q_1])$. Отже, множина

$$\overline{End}_{ann}(B_\omega^{\mathcal{F}^2}) = \{\epsilon \in \overline{End}(B_\omega^{\mathcal{F}^2}) : \epsilon = \chi_{s,q} \text{ для деяких } s \in \omega, q \in \{0, 1\}\}$$

збігається з напівгрупою всіх анулюючих ендоморфізмів напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$. Також з рівності (2) випливає

Теорема 3. Напівгрупа $\overline{End}_{ann}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$ ізоморфна нескінченній зліченній напівгрупі правих нулів і вона є мінімальним ідеалом напівгрупи $\overline{End}(B_\omega^{\mathcal{F}^2})$.

Для довільного натурального числа k означимо відображення $\gamma_k: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ і $\delta_k: B_\omega^{\mathcal{F}^2} \rightarrow B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ за формулами

$$(i, j, [0])\gamma_k = (i, j, [1])\gamma_k = (ki, kj, [0])$$

та

$$(i, j, [0])\delta_k = (ki, kj, [0]) \quad \text{і} \quad (i, j, [1])\delta_k = (k(i+1), k(j+1), [0]),$$

для всіх $i, j \in \omega$, відповідно.

За теоремою 1 з [17] для довільного неін'єктивного ендоморфізму ε напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ виконується лише одна з умов:

- (i) ε — анулюючий ендоморфізм;
- (ii) $\varepsilon = \gamma_k$ для деякого натурального числа k ;
- (iii) $\varepsilon = \delta_k$ для деякого натурального числа k .

Тоді з вище наведених результатів і теореми 1 випливає

Теорема 4. Для довільного неанулюючого неін'єктивного ендоморфізму ε напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}^2}$ виконується лише одна з таких умов:

- (i) існують єдині невід'ємне ціле число n і натуральне число k такі, що $\varepsilon = \gamma_k \varpi^n$;
- (ii) існують єдині невід'ємне ціле число n і натуральне число k такі, що $\varepsilon = \delta_k \varpi^n$.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] В. В. Вагнер, *Обобщенные группы*, ДАН СССР **84** (1952), 1119–1122. [1](#)
- [2] О. Гутік, М. Михаленич, *Про одне узагальнення біциклічного моноїда*, Вісник Львів. ун-ту. Сер. мех.-мат. **90** (2020), 5–19. [1](#), [1](#), [1](#), [1](#), [2](#), [3](#)
- [3] О. Гутік, М. Михаленич, *Про групові конгруенції на напівгрупі $B_\omega^{\mathcal{F}}$ та її гомоморфні ретракти у випадку, коли сім'я $\mathcal{F}$ складається з непорожніх індуктивних підмножин у ω* , Вісник Львів. ун-ту. Сер. мех.-мат. **91** (2021), 5–27. [1](#)
- [4] О. Гутік, М. Михаленич, *Про автоморфізми напівгрупи $B_\omega^{\mathcal{F}}$ у випадку сім'ї $\mathcal{F}$ непорожніх індуктивних підмножин у ω* , Вісник Львів. ун-ту. Серія мех.-мат. **93** (2022), 54–65. [1](#)
- [5] О. Гутік, О. Прохоренкова, *Про гомоморфізми біциклічних розширень архімедових лінійно впорядкованих груп*, Вісник Львів. ун-ту. Серія мех.-мат. **93** (2022), 42–53. [1](#)
- [6] О. Гутік, О. Прохоренкова, Д. Сех, *Про ендоморфізми біциклічної напівгрупи та розширеної біциклічної напівгрупи*, Вісник Львів. ун-ту. Серія мех.-мат. **92** (2021), 5–16. [1](#)
- [7] O. Andersen, *Ein Bericht über die Struktur abstrakter Halbgruppen*, PhD Thesis. Hamburg, 1952. [1](#)

- [8] R. H. Bruck, *A survey of binary systems*, (Erg. Math. Grenzgebiete. Neue Folge. Heft 20) Springer, Berlin-Göttingen-Heidelberg, 1958. [1](#)
- [9] A. H. Clifford and G. B. Preston, *The Algebraic Theory of Semigroups*, Vol. I, Amer. Math. Soc. Surveys **7**, Providence, R.I., 1961. [1](#), [1](#)
- [10] A. H. Clifford and G. B. Preston, *The Algebraic Theory of Semigroups*, Vol. II, Amer. Math. Soc. Surveys **7**, Providence, R.I., 1967. [1](#)
- [11] V. A. Fortunatov, *Congruences on simple extensions of semigroups*, Semigroup Forum **13** (1976), 283–295. [1](#)
- [12] G. L. Fotedar, *On a semigroup associated with an ordered group*, Math. Nachr. **60** (1974), 297–302. [1](#)
- [13] G. L. Fotedar, *On a class of bisimple inverse semigroups*, Riv. Mat. Univ. Parma (4) **4** (1978), 49–53. [1](#)
- [14] O. Gutik and O. Lysetska, *On the semigroup $B_\omega^{\mathcal{F}}$ which is generated by the family $\mathcal{F}$ of atomic subsets of ω* , Вісник Львів. ун-ту. Серія мех.-мат. **92** (2021), 34–50. [1](#)
- [15] O. Gutik, D. Pagon, and K. Pavlyk, *Congruences on bicyclic extensions of a linearly ordered group*, Acta Comment. Univ. Tartu. Math. **15** (2011), no. 2, 61–80. [1](#)
- [16] O. Gutik and I. Pozdniakova, *On the semigroup of injective monoid endomorphisms of the monoid $B_\omega^{\mathcal{F}}$ with the two-elements family $\mathcal{F}$ of inductive nonempty subsets of ω* , Вісник Львів. ун-ту. Серія мех.-мат. **94** (2022), 32–55. [1](#), [3](#)
- [17] O. Gutik and I. Pozdniakova, *On the semigroup of non-injective monoid endomorphisms of the semigroup $B_\omega^{\mathcal{F}}$ with the two-elements family $\mathcal{F}$ of inductive nonempty subsets of ω* , Вісник Львів. ун-ту. Серія мех.-мат. **95** (2023), 14–27. [1](#), [3](#)
- [18] O. Gutik and I. Pozdniakova, *On the semigroup of all monoid endomorphisms of the semigroup $B_\omega^{\mathcal{F}}$ with the two-elements family $\mathcal{F}$ of inductive nonempty subsets of ω* , Вісник Львів. ун-ту. Серія мех.-мат. **96** (2024), 5–24. [1](#)
- [19] M. Lawson, *Inverse Semigroups. The Theory of Partial Symmetries*, Singapore: World Scientific, 1998. [1](#), [3](#)
- [20] O. Lysetska, *On feebly compact topologies on the semigroup $B_\omega^{\mathcal{F}^1}$* , Вісник Львів. ун-ту. Сер. мех.-мат. **90** (2020), 48–56. [1](#)
- [21] M. Petrich, *Inverse Semigroups*, John Wiley & Sons, New York, 1984. [1](#)
- [22] N. R. Reilly, *Bisimple ω -semigroups*, Proc. Glasgow Math. Assoc. **7** (1966), 160–167. [1](#)
- [23] R. J. Warne, *A class of bisimple inverse semigroups*, Pacif. J. Math. **18** (1966), 563–577. [1](#)
- [24] R. J. Warne, *Bisimple inverse semigroups mod groups*, Duke Math. J. **34** (1967), 787–812. [1](#)

Львівський національний університет ім. Івана Франка, Університетська 1, Львів, 79000, Україна
 Email address: oleg.gutik@lnu.edu.ua, marko.serivka@lnu.edu.ua